

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת בהעלתך

מהדורת כנסת ישראל

לזכות רפואה שלימה
חיה מלכה בת בת-שבע
בתוך שאר חולי ישראל

פרנס השבוע

לזכות יצחק בן נעימה
וזוגתו צפורה חיה בת מזל נקי
שיראו נחת מכל יוצאי חלציהם

להנצחות ובירורים: 076-599-4020

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אלעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

		יְרוּשָׁלַיִם
058-324-5544 גבעה A	עזרת תורה..... ספרים ווינקעל	053-318-4381 ארזי הבירה
052-760-2289 גבעה B	עלי הכהן 15	052-763-2150 ביה"כ הר צבי
<u>ערים אחרות</u>		054-841-9231 בית וגן
054-840-2444 אלעד	צומת בר אילן..... ספרי אור החיים	054-841-7272 גאולה זכרון משה
052-716-9528 אופקים	בר אילן 4	022-625-0612 גבעה צרפתית
08-864-6516 אשדוד	052-266-9937 קרית משה	058-325-5458 גבעת שאול
03-570-3134 בני ברק	02-650-2327 רוממה-המ"ג	058-321-9933 גני גאולה
054-851-9014 ברנפולד	רחביה..... ביכ"נ הגר"א	 הר נוף
058-322-0251 גבעת זאב	רמות..... 02-586-0088	054-851-9014 ישיבת מיר
02-534-2467 טלזסטון	רמת אשכול..... 058-718-5065	052-766-5331 נוה יעקב
052-447-4126 מודיעין	רמת שלמה..... 050-412-7721	 סורוצקין
08-974-3086 קרית ספר	<u>בית שמש</u>	 שער הספר
052-760-6491 רכסים	רמב"ש א'..... 058-324-0374	 סורוצקין 31
055-674-8959 תל אביב	רמב"ש ג'..... 052-767-4151	 סנהדריה
	רמב"ש ג'..... 054-842-7664	 סנהדריה המורחבת
	רמת אברהם..... 052-710-9132	 עזרת תורה
	<u>ביתר עילית</u>	058-328-5464

לברורים והנצחות : 076-599-4020

או לקבלת החוברת במייל: ey@torasavigdor.org

צריכים את עזרתכם! נא לתרום בעין יפה!

תרומות חודשיות מומלצות: 10 ש"ח, 20 ש"ח, 50 ש"ח, 100 ש"ח

הנצחת מדור שו"ת - 200 ש"ח

הנצחת חצי פרשה - 500 ש"ח

פרנס השבוע (יותר מאלפיים חבורות!) - 1000 ש"ח

להוספת חבורות באזורכם, נא להוסיף בקשה ולציין אזור המבוקש

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 89

הדפסה - "בית הדפוס" 1155-210-077

תורת אביגדור

פרשת בהעלתך

הדרך אל הענווה

השבח הגדול ביותר

בפרשת השבוע, אנו מוצאים כמה ממילות השבח המדהימות ביותר שאמרה התורה כלפי אדם כלשהו - "וְהָאִישׁ מִשָּׁה עָנִיו מְאֹד מְכַל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (במדבר יב, ג).

והנה, התורה לא אמרה "והאיש משה חכם מאוד מכל האדם" - אף שהוא היה כזה, גם לא כתוב "והאיש משה זריז מאוד מכל האדם" - אף שבוודאי היה גם כזה. המעלה האחת והיחידה, בה בחרה התורה לשבח את משה רבינו, שהיה מושלם בה יותר מכל אדם אחר, היא מדת הענווה.

מהי ענווה?

אמירה כזו של התורה כלפי משה רבינו, דברי שבח בסדר גודל שכזה, ראוי ללמוד אותם באריכות; האמת היא שאפשר להקדיש שעות רבות ללימוד הנושא הזה, ועדיין לא יהיה זה מספיק. אולם הדבר הראשון עליו יש לתת את הדעת הוא, שלכאורה הכרזה זו בדבר ענוותנותו המיוחדת של משה רבינו, צריכה עיון רב. שהרי, על פי הדרך שאנו רגילים לפרש את המילה "ענווה", היה נראה מפסוק זה שמשה רבינו היה אדם כנוע ושפל, איש שקט ונחבא אל הכלים, שאינו מכיר את מעלותיו. עניו הוא אדם שיש לו ערך עצמי נמוך, וחושב שאינו חכם וצדיק כמו האחרים, הלא כן?

ואם כן, לכאורה היינו מסבירים פשט בפסוק הזה, "והאיש משה עניו מאוד מכל האדם אשר על פני האדמה" - שמשה ראה את עצמו כנחות מכל האדם אשר על פני האדמה. כך לכל הפחות אני הייתי מבין.

מסקנה בלתי אפשרית

אולם המסקנה הנ"ל הנה בלתי אפשרית בעליל! לא יתכן כלל לומר שמשה רבינו ראה עצמו כנחות דרגה כלפי כל האדם, שהרי התורה מעידה בפירוש: "וְלֹא קָם נְבִיא עוֹד בְּיִשְׂרָאֵל כְּמֹשֶׁה" (דברים לד, י), ופשיטא שמשה לא הכחיש פסוק זה. הוא היה מחוייב להאמין שלא קם נביא כמותו, שהרי זהו חלק מהתורה.

ובאמת, לא רק שזהו חלק מהתורה, אלא זהו **כל התורה כולה**! משום שהסמכות של כל התורה מבוססת על כך שלא קם ולא יקום עוד נביא כמשה, ומי שיטען שהוא קיבל נבואה מה' לבטל את נבואתו של משה רבינו, הרי הוא נביא שקר (עי' רמב"ם פ"ח מהלכות יסודי התורה).

משה רבינו האמין בוודאות שלא קם נביא כמותו, ושה"מילה האחרונה" של תורת ה' נמסרה לעם ישראל על ידו. ואם כן, מתעוררת השאלה - כיצד יתכן שמי שהיה **גדול** מכל האדם אשר על פני האדמה, היה גם **העניו** מכל האדם - אם אכן ניצמד להבנה הפשוטה במושג "ענווה" - ההבנה שהורגלנו אליה.

הכר את מעלותיך

להבנת הענין, צריכים אנו לחזור על דברים שאמרנו בעבר, בשם החובות הלבבות (שער הכניעה פרק ב), בהגדרת הענווה. שהרי, כך אומר החובות הלבבות, גם בהמה נדמית לנו כבעלת ענווה. לדוגמא - ניתן לראות ילד קטן המוביל שור ענק-מימדים במורד הרחוב. וראה זה פלא: שור ממוצע שוקל כארבע מאות וחמישים קילוגרם, ואילו הילד שוקל לא יותר מארבעים. השור יכול בשניה אחת למחוץ את הילד תחתיו, אולם הוא הולך בצייטנות, ממלא אחר הוראותיו של הילד. האם השור הינו עניו? לא ולא! הוא רק טיפש! אין לו שכל, והוא אינו מודע לכוחותיו; הוא לא מכיר את יכולותיו.

מנהיגו של עם ישראל בוודאי אינו דומה לשור חסר שכל. הוא לא היה אדם "מסכן". הוא לא היה אדם שלא ידע לעמוד על שלו - כמו שלא ויתר ונכנע לקורח ולאחרים. הוא היה אדם חזק ועוצמתי. משה גם ידע להראות כעס כאשר היה צורך בכך, "וַיִּקְצֹף מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הָחָיִל" (במדבר לא, יד). גם כאשר שעיר החטאת נשרף, כתוב "וַיִּקְצֹף עַל אֱלֹעֶזָר וְעַל אִיתָמָר" (ויקרא י, טז). משה רבינו "דָּרַשׁ דָּרַשׁ" - הוא דרש לדעת מדוע השעיר נשרף! הוא לא הלך משם בהכנעה, בעודו מהסס בצדקתו. הוא תבע מהם בתקיפות: "מִדּוּעַ לָא אֲכַלְתֶּם אֶת הַחֲטָאת בְּמָקוֹם הַקֹּדֶשׁ?"

סימן לאדם גדול

ובכל זאת, עם כל גדולתו של משה, ועם כל זה שהיה אדם עוצמתי ותקיף, כאשר היה צורך בכך, משה התנהג כלפי אחרים בענווה ובכבוד. כך זה היה אצל כל גדולי עולם, ואדרבה, מי שלא התנהג כלפי אחרים בענווה, ידעו כולם שהוא אינו אדם גדול. אין שום סתירה בין להיות אדם גדול ומכובד, לבין להכיר את גדולתם של האחרים ולכבדם.

הישג זה של משה רבינו - להכיר את הערך של עצמו, ועם זאת לדעת כיצד להתנהג בענווה כלפי אחרים, הוא דבר שעלינו לחקות. וכך כתב בספר ראשית חכמה (בעניני חיבוט הקבר שבתוך שער היראה פי"ב): "אמרו, בשעה שאדם נפטר מן העולם... שואלו כלום... המלכת את חבירך בנחת רוח?" כל אחד מאתנו יצטרך לענות על שאלה זו ביום הדין הגדול והנורא: האם המלכת או לא המלכת? במקום למלוך על חברך על ידי יחס מזלזל, על ידי דיבורים שאינם מכבדים, האם דיברת אליו בעדינות? האם נתת לו להרגיש שהוא יותר חשוב ממך? זו שאלה שתצטרך לתת עליה תשובה!

הגאוותן הבור

זה נשמע כמו דבר קל - להמליך את השני, אבל למעשה זהו דבר קשה ביותר, משום שאליבא דאמת אנחנו איננו בעלי ענווה! אנחנו חושבים גבוהה גבוהה על עצמינו! וכאשר אדם מחשיב את עצמו מאוד, הוא נוטה להמעיט מערכם של הסובבים אותו. לעתים הוא גם דיבר נגדם וימעיט בערכם.

שומעים את זה כל הזמן - גם מאנשים שהם ממש בבחינת "בור ועם הארץ". שומעים אותם משוחחים בטלפון ומשפילים את ההוא ואת ההוא. אם תשב ליד אדם כזה בבית הכנסת ותאזין לו אפילו למשך זמן קצר ביותר, אתה תהיה בטוח שיושב לידך אדם גדול ממש. הוא משמיץ את כולם - את זה שיושב מאחוריו, את הרב, את הגבאי, את החזן. אף אחד מהם אינו מתקרב לקרסוליו. הוא מביט על כל האנשים "מלמעלה למטה".

תינוק מגודל

האמת היא, שזהו דבר טבעי ביותר. הרי כל ילד קטן הוא בעל גאווה. הוא אוהב לעשות כל מיני דברים בכדי לזכות לתשומת לב. ילד קטן סבור ש"אני ואפסי עוד". הוא סבור שכל העולם נמצא במלחמה נגדו, ושמה שהוא רוצה - חייב להגיע אליו. ואם הוא אינו מקבל את מה שהוא רוצה - הוא נכנס להיסטריה, בוכה וצועק ורוקע ברגליו, כי כל העולם סובב סביבו.

אמנם, ככל שהוא גדול, הוא מבין שיש כאן עוד אנשים חוץ ממנו, והוא מתחיל ללמוד כיצד לסגל את עצמו אליהם. הוא מבין שכדי לחיות חיי חברה תקינים, הוא מוכרח לכבוש את גאוותו בפנים, אבל הגאווה נמצאת שם בתוך תוכו, והיא לא נחלשה במהותה!

מה שהוא חושב ומה שהוא רוצה - זה מה שחשוב. "אני יודע ששיקול הדעת שלי הוא הטוב ביותר" כך הוא אומר לעצמו, "גם אם מפעם לפעם אני טועה, אבל עדיין, השכל שלי הוא הישר ביותר". הוא גאה כל כך, ומביט בבוז על כל השאר.

גאווה אינסטינקטיבית

הרגשה זו שמרגיש האדם - אין מקורה במחשבה או במחקר. מעולם הוא לא הקדיש זמן לחקור את יכולותיו וכשרונותיו לעומת אלו של חבריו. זוהי גאווה אינסטינקטיבית! באופן אינסטינקטיבי אדם יודע שהוא הטוב ביותר! זהו האינסטינקט הטבעי ביותר שקיים!

ולכן, אם חפצים אנו לגבור על התכונה המולדת הזו, הדבר ידרוש ממנו מאמץ מסוים. בשביל להתנגד לרגש הזה של עליונות וחשיבות עצמית, נצטרך להתחיל ללמוד את מעלותיהם של הסובבים אותנו. הכרת מעלותיהם של מאחרים, היא השלב הראשון להפוך לאדם עניו, כזה שלא יתבייש לענות לשאלה שישאלו אותו לעתיד לבא: "המלכת את חבירך בנחת רוח?" זהו התרגיל הראשון אותו נצטרך לתרגל, כדי לחזק את "שרירי" הענווה שלנו - להקדיש זמן בחיפוש מעלות אצל אחרים.

הקצה לזה זמן

אם תחפש מעלות - תמצא אותם! לכולם יש נקודות טובות, ואתה תופתע כמה יש! יתכן שתגלה שיש אנשים שמשותפים אל גדולתך, ואולי אולי גם עולים עליך. התרגלנו להעלים עין ממעלותיהם של בני אדם אחרים, ולהתמקד רק במעלותינו - זה יותר נח לנו. אולם העניין כאן אינו להשפיל את עצמך, אלא לרומם את האחרים.

אל תטען שאתה כבר מכיר את העניין - אין זה נכון! מעולם לא עסקת בזה - מעולם לא הקדשת זמן למחשבה אודות מעלותיהם של אחרים. יתכן אמנם שפעם נכנסה בטעות מחשבה לראשך, שלאדם פלוני יש מעלה כזאת וכזאת, אבל זה לא מספיק. צריך להקדיש זמן למחשבה אודות מעלותיהם של אחרים. אם תהיה מוכן לחשוב על זה קצת, תגלה באיזשהו שלב שאתה אינך הצדיק היחיד בעולם, אלא יש אנשים אחרים המלאים במעלות טובות. לאט לאט, תתחיל לגלות אנשים שמשותפים אליך, ואולי גם תתחיל להרגיש נחות כלפי אנשים רבים.

ענווה מעשית

כאשר תתחיל לבחון ולהתבונן באנשים אחד אחד, תתפלא מהמעלות הטובות הקיימות אצלם, ולאט לאט, הגאווה שלך תתחיל להיסדק. חיפוש מעלות טובות אצל אחרים, וההבנה שיש עוד אנשים טובים בעולם, זוהי אחת מדרכי העבודה להתגבר על מדת הגאווה, ולהתחיל לצעוד בדרך הענווה, הדרך בה פסע משה רבנו במשך כל חייו.

ללכת בדרכי הענווה פירושו ללכת בדרכי הגדולה - כך כתוב בספרים. מי שילמד את נושא הענווה בספרי המוסר, יראה שהענווה היא יסוד לכל כך הרבה מדות טובות. "ענווה" הוא שם כולל, ביטוי כללי הכולל בתוכו כל כך הרבה דברים טובים; המדות הטובות כולן הן חלוקות משנה של מדת הענווה. אדם ענוותן הוא אדם שאהוב על כל הסובבים אותו. לא רק שאינו גאוותן, הוא גם טוב-לב, סבלני, וסלחן. אדם כזה הוא בדרך לגדולה אמיתית.

ענווה מזווית אחרת

והנה, על-פי רוב, כאשר הספרים עוסקים במדת הענווה, הם מדגישים את הבחינה של בין אדם לחבירו, את הענווה שמוטל עלינו להרגיש כלפי חברינו. אכן, זוהי ההבנה הפשוטה בענווה - כלפי מי אנשים מתגאים? כלפי חבריהם! זוהי ההגדרה שאנו רגילים לחשוב עליה כאשר מדובר בענווה, ולכן עבודה זו של ללמוד את מעלותיהם של האחרים הינה חשובה כל כך.

אולם, מי שילמד את ספר חובות הלבבות, כאשר יגיע ל"שער הכניעה" - השער בו עוסק הספר במדת הענווה, אם יחפש שם את הענין הזה שדיברנו בו עד עכשיו - חיפשו יהיו לשווא. ספר חובות הלבבות הוא ספר של בין אדם למקום - זהו "מדריך למשתמש" כיצד להיות יחד עם ה'. אשר על כן, כאשר הוא עוסק במדת הענווה, הוא מציג בפנינו מושג חדש לגמרי. שימו לב לדברים שהוא כותב, כי זהו כל הנושא של שיחתנו זו - זהו מושג יסודי שראוי ללמודו היטב.

כאשר החובות הלבבות מדבר על מדת הענווה, הוא כותב שענווה פירושה **להיות עניו כלפי הקב"ה**. זוהי ההגדרה של ענווה, כפי שהיא ניתנת על ידי החובות הלבבות - ללמוד כיצד להיות עניו כלפי השי"ת.

רובם של בני אדם, כאשר הם שומעים את הדברים הללו, חושבים לעצמם, "האם זהו באמת דבר שכל כך נחוץ ללמד אותנו - להיות עניו כלפי ה'?" הם אפילו לא יודעים מה זה אומר. אולם החובות הלבבות כותב שזהו דבר **נחוץ ביותר!** והוא כותב חידוש גדול - שכאשר התורה משבחת את משה רבינו על ענוותנותו, כוונתה בעיקר לענווה זו - ענווה כלפי הקב"ה!

כמובן שאם התורה אומרת שהוא היה העניו ביותר מכל אדם, נכלל בזה שהוא היה עניו גם כלפי אנשים אחרים. הוא התייחס לכולם בכבוד, ובוודאי היה מושלם בענווה בין אדם לחבירו. אולם מה שלמדנו מדברי החובות הלבבות הוא, שגם ענווה זו בין אדם לחבירו, היתה בנויה על ענווה נשגבה יותר - ענווה כלפי הבורא יתברך.

תמונת ה' יביט

אם נרצה לקחת עמנו משהו מהשיחה הזו, עלינו לנסות ולהבין כפי יכולתנו, מה עשה משה רבינו כדי לקנות את המדה הנפלאה הזו של ענווה כלפי השי"ת, שמחמתה שיבחה אותו התורה כל כך. אין ספק שלא נוכל להבין הכל בדרגה שמשה רבינו הבין, אבל דבר אחד אנחנו כן יודעים, והוא, שהעניו מכל אדם לא נולד עניו, אלא הוא קנה את מדרגתו בעמל רב. אשר על כן, בוודאי שעבודה זו היא משהו שאנחנו יכולים וחייבים לעסוק בה גם-כן. ולשם כך, מתחילה עלינו לברר מהי העבודה שעל ידה ישיג האדם ענווה.

לשם הבנת הענין, עלינו לשוב ולהתבונן בפסוקים שבפרשתנו. נשים לב, שהתכונה הראשונה אותה מונה התורה לאחר שהיא משבחת את משה על ענוותנותו היא "וְתִמְנָת ה' יִבִּיט" (במדבר יב, ח). יותר מכל אדם אחר אשר חי, משה רבינו שם לנגד עיניו את "תמונת ה'" - בוודאי שהוא לא ראה את ה', אלא הוא השיג **הכרה** במציאות ה', בדרגה הגבוהה ביותר אליה יכול בן אנוש להגיע.

הדוכס העניו

נתאר לעצמינו דוכס חשוב ומכובד, המשמש כאדון ומושל על תושבים רבים, וחבלי ארץ שלמים מתנהלים על פי החלטותיו. עם כל גדולתו, ברגע שהוא עומד בפני המלך - הוא מתמלא בענווה, ומשתחוה למלך. כשנמצאים בנוכחותו של המלך, נכנעים מלפניו, שהרי אתה נמצא ליד אדם חשוב. כך ינהג מי שיש לו אפילו טיפת שכל.

וכמו כן, להבדיל, מי שמרגיש שהוא עומד לפני ה', בדרגה בה הרגיש כך משה רבינו, ממילא הוא יתמלא בענווה. לכן היה משה העניו מכל אדם - דוקא מפני שהוא דיבר אל ה' פנים אל פנים. ולא בגלל שהוא כלום, הוא הרי היה גדול מכל אדם, והוא ידע זאת היטב, אלא הכרתו הבהירה במציאות ה' - גרמה לו לענווה והכנעה.

מציאות ה' היתה חקוקה בשכלו באותיות בלתי ניתנות למחיקה, אפילו לא לרגע. לא היה לו היסח הדעת כלל, ולרגע הוא לא שכח שהוא עומד לפני ה'. ומי שעומד לפני ה' - ממילא מתמלא בענווה. הוא אינו צריך ללמוד ספרי מוסר בענין הענווה, אלא הוא מרכין ראשו בענווה באופן אוטומטי. כך חי משה רבינו את חייו, וכך הוא הפך לעניו מכל אדם.

ביקור ב"בית המוסר"

מכיון שהתברר לנו שהענווה האמיתית אותה דורש ה' מאיתנו, מבוססת על ההכרה שהאדם נמצא תמיד לפני ה', ממילא יוצא שככל שיתרגל האדם להכיר בכך שהוא עומד לפני ה', כך הוא יקנה יותר ויותר את מדת הענווה.

כתוב בתהלים (יד, ב): "ה' מְשַׁמֵּם הַשְּׁקִיף עַל בְּנֵי אָדָם לְרֹאוֹת הַיָּם מִשְׁכֵּיל דָרֶשׁ אֶת אֲלֻכִּים". ה' מביט בך כל הזמן, לבדוק האם אתה חושב עליו. ובפרקי אבות (ב, א) למדנו שאנחנו צריכים לחיות עם הבנה זו, "דַּע מַה לְמַעַלָּה מִמֶּךָ, עֵין רֹאֶה". "דע" פירושו שהאדם צריך להרגיש את זה בכל הוויתו! אדם ששם לנגד עיניו את הידיעה הזו תמיד - הוא יהיה עניו אמיתי. על ידי הכרת מציאות ה', ממילא הוא יתמלא בענווה והכנעה מלפניו.

כאשר למדתי בישיבת סלבודקה בליטא, סיפרו לי בני הישיבה המבוגרים, שבעיירה קובנה הסמוכה ישנו "בית המוסר". הם אמרו שבית המוסר נעול תמיד, אבל המפתח נמצא מתחת ללבנה רופפות שבקיר החיצוני. החלטתי פעם לעזוב באמצע ה"סדר", לעבור את הנהר המפריד בין קובנה לסלבודקה, ולבקר בבית המוסר.

מצאתי את הלבנה הרופפת, ומתחתיה את המפתח, ונכנסתי פנימה, אל תוך בית המוסר הישן. ישבתי שם וחשבתי לעצמי, "ובכן, כעת אני נמצא כאן. מה אני אעשה? יש לי כאן הזדמנות, ועלי לנצל!" החלטתי לעבוד על הנושא עליו דיברנו, ולחשוב ש"ה' מביט עלי". כך ישבתי במשך שעה תמימה, ישבתי לבדי וחשבתי על כך שה' מסתכל עלי. איני מתחרט לרגע על הביקור הזה שערכתי בבית המוסר הישן בקובנה.

עבודה זו היא חשובה ביותר, וכל אחד מוכרח למצוא זמן לעסוק בה. צדיקי הדורות עבדו על כך במשך שבועות וחדשים - כמובן שבו בזמן הם עסקו בדברים אחרים, אולם הם עבדו ללא הרף לקנות בעצמם את ההכרה הזו, שהקב"ה מביט בהם כל הזמן.

"לא איש דברים אנכי"

ישנה עוד שיטה יקרת ערך, כיצד להשיג את הענווה הנכספת הבאה מהכרה במציאות ה', שהיא הענווה בה נשתבח משה רבינו. כאשר הקב"ה צווה את משה לשוב למצרים ולדבר לפני פרעה, אמר משה "לא איש דְּבָרִים אֲנִי" (שמות ד, י). יש שמבינים את כוונת משה רבינו שהוא מגמגם ואינו יכול לדבר ברהיטות, אבל אין זה הפשט בפסוק. הפירוש של "לא איש דברים אנכי" הוא, שלא הורגלתי לדבר. הוא הרגיל את עצמו לשתוק. ועל ידי התרגלות זו, זכה משה לתואר הנצחי "העניו מכל אדם אשר על פני האדמה". זהו לימוד חשוב ביותר - אחת מן הדרכים להשיג ענווה היא, להיות אדם שתקן.

לפעמים אנו רואים אדם שיושב ומדבר עם חבריו במשך שעות. יתכן שאנחנו אפילו מקנאים בו - אתה חושב לעצמך שאם אתה היית צריך לפתוח את הפה, היו נגמרות לך המילים, ואילו הוא - נראה שיש לו מעין בלתי נגמר של דיבורים! ואנשים מאזינים לו! אתה מסתכל עליו וחושב לעצמך, "על מה יש לו לדבר כל כך הרבה זמן?"

התשובה היא, שהוא מדבר על **עצמו** - מה הוא ראה, מה הוא שמע, מה הוא עשה. הוא מרוקן את כל מה שיש לו בפנים. זוהי מדה של אגואיזם - אדם זה מעוניין רק בעצמו, והוא רוצה להראות עצמו לאחרים. ריבוי דיבור זה ההיפך מענווה.

פשט ברמב"ם

על פי יסוד זה, נוכל להבין באופן נכון את דברי הרמב"ם, שמתחילה נראים מוקשים. שהנה בפ"ב מהלכות דעות (ה"ג) מדבר הרמב"ם בגנות מדת הגאווה ובשבח מדת הענווה, וכותב שבמדה זו ראוי ללכת בה אל הקצה ולנהוג בתכלית הענווה, וזה לשונו: "וְיֵשׁ דְּעוֹת שְׁאֵסוּר לֹא לְאָדָם לְנֶהֱג בָּהֶן בְּגִינוּנִית אֲלֵא יִתְחַסֵּק מִן הַקֶּצֶה הָאֶחָד עַד הַקֶּצֶה הָאֲחֵר, וְהוּא גְבוּה לֵב, שְׂאִין דָּבָר הַטּוֹבָה שִׁיְהִי אָדָם עָנִי בְּלִבָּד אֲלֵא שִׁיְהִי שְׂפֵל רוּחַ וְתִהְיֶה רֹחוֹ נְמוּכָה לְמָאָד. וְלִפְיָךְ נֶאֱמַר בְּמִשְׁה רַבְנֵי 'עָנִי מָאָד' וְלֹא נֶאֱמַר עָנִי בְּלִבָּד. וְלִפְיָךְ צִוּוּ חֲכָמִים מָאָד מָאָד הָיִי שְׂפֵל רוּחַ". והנה, באמצע דבריו בענין הענווה, מזכיר הרמב"ם את נושא השתיקה, וכותב (ה"ד): "לְעוֹלָם יִרְבֶּה אָדָם בְּשִׁתִּיקָה וְלֹא יִדְבֵּר אֲלֵא אוֹ בְּדָבָר חֲכָמָה אוֹ בְּדָבָרִים שֶׁצָּרִיךְ לָהֶם לְחַיֵּי גּוֹפֵה". בפשטות נראה שהרמב"ם עובר כאן לנושא חדש, ובמקום ענווה, הוא מדבר כאן על ענין אחר של שתיקה, ולפי זה אין כל קשר בין הדברים, וצ"ע.

אולם לפי האמור, הדברים מוסברים היטב, שכן שתיקה היא היא הענווה, הן מצד זה שהיא **מביאה** לידי ענווה, והן מצד שהיא **תוצאה** של ענווה, שהרי מי ששותק מראה שהוא עומד בפני המלך.

יסוד זה למדנו משלמה המלך (קהלת ה, א), "אֵל תִּבְהַל עַל פִּיךָ וְלִבְךָ אֵל יִמְהַר לְהוֹצִיא דָּבָר לִפְנֵי הָאֱלֹקִים כִּי הָאֱלֹקִים בְּשִׁמְיָם וְאֵתָה עַל הָאָרֶץ עַל כֵּן יִהְיֶה דְבָרֶיךָ מְעֻטִּים". כאשר אתה יושב בשלחן עם משפחה וחברים - הקב"ה מסתכל עליך, אז כדאי שתהיה בשקט - כך אומר לנו שלמה המלך.

שתיקה בפני גדולים

אדם שאינו שם מחסום לפיו, ומילותיו זורמות משם בחפזיות, פירושו של דבר שהוא אינו מרגיש את נוכחותו של הקב"ה! להבדיל אלף הבדלות, אם היית נמצא בנוכחותו של גדול הדור, לדוגמא מרן הגר"מ פיינשטיין או מרן הגרא"מ שך - האם היית מדבר כל כך הרבה? אם יש לך אפילו טיפה שכל - לא היית אומר מילה!

נאמר שאתה עומד בפני האדמו"ר שלך, ולפתע ניגש אליך חבר ושואל: "תגידי - מה השענה?" האם היית עונה לו: "שלש וחצי"? בוודאי שלא! כאשר אותה עומד בפני רבך - עליך לשתוק. תן לו לדבר, ואתה תשתוק. "חֲכָם אֵינוֹ מְדַבֵּר בְּפָנֵי מִי שֶׁהוּא גָּדוֹל מִמֶּנּוּ" (אבות ה, ז).

ולא רק בפני אנשים גדולים - גם אם היית נמצא בנוכחותו של אדם עשיר - היית מדבר בטון ביישני ושקט. פעם הגיע גביר עשיר מאוד כדי להשתתף ב"ירחי כלה" שערכנו. מיד עם כניסתו לחדר - הדיבורים הקולניים פסקו. ועבור מה? בעבור שום דבר! שמא תאמר - כדי לקבל ממנו תרומה, אנחנו כבר הכרנו אותו וידענו שהוא לא יתן כלום. לעתים העשירים הם אלו שנותנים את הסכומים הפחותים ביותר. אולם בכל זאת, קולותינו נהיו שקטים ודיברנו בלחישא, משום שידענו שאנו נמצאים בנוכחותו של אדם עשיר.

רואים את זה כל הזמן - ברגע שהתורם נכנס לבית המדרש - כולם משתתקים. אפילו רבני הישיבה מדברים בקולות מהוססים, לא כל שכן הבחורים.

האדון האמיתי

יש מישהו שהוא גדול יותר מהגביר, ולהבדיל גדול יותר אף מהגרא"מ שך והגר"מ פיינשטיין. מי שמדבר כאוות נפשו - אות היא שהוא אינו מרגיש שהוא נמצא בנוכחותו של השי"ת. הוא אינו מרגיש את זה כלל! מי שמדבר כפי שרירות לביו - אין לו שום אמונה בה! ואין זה משנה כיצד הוא נראה או איך הוא מגדיר את עצמו - הוא אינו עומד בפני ה'!

אינני מדבר כעת על "פרומקייט" - "פרומקייט" אינו יראת שמים, אלא זהו הרגל, אמנם הרגל טוב, אבל בכל זאת הרגל בלבד. יראת שמים היא דבר אחר לגמרי - יראת שמים פירושה להיות מודע למציאות השי"ת.

ומי שהוא ירא שמים ומודע לכך שהוא עומד לפני ה', ממילא הוא אינו מדבר כל כך הרבה, שפי שלא היה מדבר בפני אדם חשוב.

לא בשמים היא

מדרגה כזו נשמעת כמחוץ להשגתנו. וזאת משום שעבורנו "ה" זה שם בסיודור, זה הכל. אולי הוא גם נמצא בבית הכנסת. הלוואי שהיינו מפסיקים לדבר בבית הכנסת בזמן ההסידור פתוח לפנינו. כיצד א"כ יכולים אנשים כמונו להשיג הכרה כזו במציאותו של הקב"ה, הכרה תמידית בכל זמן ועת.

את התשובה לכך נוכל להבין על פי יסוד גדול שמבאר לנו בעל המסילת ישירים בכמה מקומות, זהו עיקרון יסודי ביותר, והוא ש"החיצוניות מעוררת את הפנימיות" - פעולותינו הגשמיות גורמות לנו לתגובה פנימית.

לדוגמא - אדם מגיע לבית הכנסת בבוקר, הוא עייף, ואין שום חשק ותשוקה להתפלל. מה הוא עושה? על-פי רוב - שום דבר, אבל אם הוא למד את העצה הזו של המסילת ישירים, הוא יפתח את הסידור ויתחיל להתפלל בקול רם: "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, ארוממך ה' כי דיליתני" - הוא אומר את המילים ללא כוונה כלל, אבל בכל זאת הוא צועק את המילים בקול רם. לאחר זמן מה, הפעולות החיצוניות שלו יעוררו אותו מבפנים, והוא יתחיל להרגיש התלהבות פנימית בתפילתו. על זה הדרך - אם יש אדם שאינך מחבב במיוחד - אם תחייך אליו בנעימות כשאתה עובר לידו, זה ימלא אותך בהרגשה חמימה, ותתחיל להרגיש אחרת כלפיו.

יסוד זה הוא חשוב ביותר - אם אתה רוצה להשתנות, תנהג כפי אותה מדרגה אליה אתה שואף להגיע, גם אם אינך מרגיש כך באמת, וזה יגרום אצלך לתגובה פנימית, ולבסוף אף יביא לשינוי המיוחד. תתנהג כמו "מענטש". תתנהג כאילו אתה מתפלל בכוונה. אינך מרמה אף אחד, משום שפעולות אלו אכן יביאו אותך למדרגות אלו, אותן אתה משתדל לקנות.

לקנות הכרה בה'

אנחנו יכולים לעשות שימוש בעיקרון החשוב הזה גם בנושא דידן. אז מה אם אינך מרגיש את מציאות ה' בצורה מוחשית? הרי אתה שואף להגיע לזה, אתה חפץ לעבוד על קניית מעלה זו! אם חפצים אנחנו לקנות את מדת הענווה ולצעוד בדרכיו של משה רבינו, עלינו לעשות פעולות חיצוניות שיעוררו בקרבנו את אותן רגשות של הכרה במציאות ה'.

אם אדם מתנהג, כפי יכולתו, כאילו הוא עומד בנוכחותו של הקב"ה - למרות שהוא אינו מרגיש את זה כלל, אבל הוא **רוצה** להרגיש את זה, וכך, כשמגיעה בפניו ההזדמנות לפתוח את פיו, הוא משאיר אותו סגור, זה יגרום לו להרגיש שהוא עומד בפני האלקים. אמנם הוא לא מרגיש את זה עכשיו, אבל זה ישפיע עליו. ממש כמו אותו ענין אמיתי ששותק משום שהוא כן מרגיש שהוא נמצא בפני ה', כך גם אדם זה שאינו מרגיש זאת עכשיו, שלב אחר שלב, הוא מתקרב יותר ויותר לקראת הרגשה זו, וזאת על ידי מעשים חיצוניים.

זו עבודה; זה דורש תרגול. צריך לתרגל את זה כמה פעמים במהלך היום. "במקום לפתוח את הפה, אני הולך לדכא את האמירה השנונה אותה רציתי לומר, משום שאני נמצא כעת בנוכחותו של הקב"ה". על ידי ריסון ה"ליצנות" ההיא שרצית לומר, על ידי התנהגות כאילו אתה עומד לפני האלקים, תקנה בעצמך תחושה אמיתית של אמונה שאתה עומד בפני ה'.

שב בצד

זו דוגמא אחת של "חיצוניות שמעוררת פנימיות" בעבודת ההכרה בה'. נציע עוד דוגמא לעבודה מעין זו: כדאי לך לא לבלוט כאשר אתה נמצא בחברתם של בני אדם. אם אתה מגיע לחתונה - אינך צריך לעמוד באמצע האולם ולקבל את פניהם של כל המוזמנים, כביכול אתה הוא האדם החשוב ביותר הנוכח באולם,

פרשת בהעלתך | תורת אביגדור

משל היית נשיא ארה"ב שמקבל את פני האורחים בקבלת הפנים הנשיאותית. תחת זאת - שב בשקט בצד, כמו אדם בלתי חשוב - לא בגלל שאתה עניו, אלא בגלל שאתה מתאמן להיות עניו.

כשאתה מגיע לבית המדרש - השתדל לעשות כמה שפחות רעש. נסה לדכא את התשוקה הזו שיש לך למשוך תשומת לב, ולא בגלל שאינך שווה כלום - בוודאי שאתה שווה הרבה, אבל הקב"ה הרי נמצא כאן, אז עם כל חשיבותך, עדיף שתשב בשקט.

הסיבה שאדם רוצה לפתוח את פיו היא משום שהוא רוצה להכריז: "אני כאן! תסתכלו עלי!" לכן דרושים לו מאמצים רבים לסגור את הפה. אתה נלחם כנגד הבהמה שבתוכך, שחפץ לנבוח להראות את נוכחותו. מי שמסוגל להתנהג להיפך - לסגור את הפה מתוך כוונה הפוכה, דהיינו לזכור על ידי זה שהקב"ה נמצא כאן - הוא כבר פוסע בדרכיו של משה רבינו.

ענווה אמיתית

נשוב כעת למשה רבינו, שהיה עניו מאוד, יותר מכל האדם אשר על פני האדמה, וזאת משום שהכרתו בה' היתה בהירה יותר מכל האדם אשר על פני האדמה - "ותמונת ה' יבית". ענווה אמיתית היא סימן לאדם שהוא עבד ה', משום שהיא מגיעה מכח הכרה והרגשה אמיתית במציאות ה'.

לכן נקרא עובדי ה' האמיתיים בשם "ענווים", וכמו שאמד דוד המלך כאשר הוא מספר כיצד הקב"ה הציל אותו: "בה' תתהלל נפשי וְשָׁמְעוּ עֲנָוִים וְיִשְׁמְחוּ" (תהילים לד, ג) - מדוע הוא מדבר אל הענווים? איזו שייכות יש כאן לענווה? היה לו לומר "ישמעו צדיקים וישמחו" או "ישמעו יראים וישמחו".

התשובה לכך היא, שהעניו אליו מדבר דוד המלך, הוא אותו העניו עליו למדנו בפרשתנו, היינו אדם שיש לו הכרה אמיתית במציאות ה'. הוא מרגיש תמיד, בכל ישותו, שהוא נמצא בנוכחותו של הקב"ה. כאשר הוא אומר "אני מאמין" - הוא אינו אומר את זה מן השפה ולחוץ, אלא הוא חש את מציאות ה' ברמה כזו, שהוא נכנע מלפניו. ההכנעה הזו אינה בשליטתו; הוא אינו צריך ללמוד בספרי מוסר כיצד להיות עניו, כי הוא באמת מרגיש ענווה! וזאת משום שהוא **יודע ומרגיש באמת** שהוא נמצא לפני ה'. ומי שהרגיש כך יותר מכל האדם אשר על פני האדמה, היה משה רבינו - העניו מכל אדם.

שבת שלום ומבורך!

המשך מעמוד האחרון

אז מדוע אנשים רבים כל כך הורסים את בריאותם, הורסים לעצמם את השיניים, את הבטן, את הלב? וזה לא רק במאכלים - רבים הם האנשים ההורסים את בריאותם על ידי מריבות וכעסים! סכרת נגרמת על פי רוב מכח מריבות והתקוטטויות. גם התקפי לב מגיעים כתוצאה מהתרגשות שלילית. ועל מה מתגוששים? על כלום! כמה טרגדיות מגיעות כתוצאה של "נארשקייט" [שטויות]!?

אלו מעשים שבכל יום! הכרתי אשה צעירה שחלתה ונפטרה ממחלת הסרטן בגלל בעלה האכזרי שפשוט רצח אותה באכזריותו! אנשים מתים מרגשות! אם כולם היו לומדים לחיות חיים שקטים, לא לקחת כל דבר ללב, וללמוד את אומנות ה"שמח בחלקך" - חייהם היו משתנים לחלוטין.

שאלת - מדוע ישנם אנשים רבים כל כך שאינם מרגישים את התענוג הקיים בחיי תורה ומצוות? את התענוג של לשבת מסביב לשלחן שבת יחד עם משפחתך ולשיר את זמירות השבת? היודע אתה כמה "גישמאק" [הנאה] יש בזה? זה ממש "עולם הזה" במיטבו - גן עדן בעולם הזה! כמובן שכולם מתענגים על מאכלי השבת שהכינה עקרת הבית בעמל רב - הם נהנים מזה! הם נהנים מהשבת! במקום לשבת מאחורי ההגה ולהריח את ריח אדי הדלק היוצאים מהאגוז של הרכב שמלפניך, אתה זוכה לשבת מסביב לשלחן השבת! אחר כך כולם נהנים מ"שינה בשבת תענוג"! איזו שלוה! לאחר מכן קמים, לומדים, הולכים לבית הכנסת. כל המשפחה יחד. איזו שמחה יהודית אמיתית! מדוע לכל כך הרבה אנשים חסרה הדעת הזאת - לחיות חיים מאושרים? תשאל אותם!

פרושים וביאורים על סדר התפילה

מתוך ספר תפלת אביגדור - פירוש התפילה מאת רבינו זצ"ל

וטוב ויפה - הדבר הזה הוא לבדו **הטוב**, ולכן אין אנו דורשים שום דבר בלעדו, ואותו נדרוש כמי שמבקש כסף, כי רק לטוב הזה אנו נכספים.

ויש טוב מפני תכליתו אבל אינו מהודר במראה, כמו הלחם שאינו נוצץ כזהב וכאבנים טובות אף על פי שהוא חיים לאדם, ולכן הוסיף לומר **שהדבר הזה** הוא יפה ומהודר, וכל התורה יפה והדורה, והוד והדר לפניו (תהילים צו, ו) יתברך, ולו התפארת והנוי. אף על פי שהתיבה **טוב** כוללת גם כוונת **יפה** [כמו שנאמר (שמות ב, ב) ותרא אותו כי טוב הוא], מכל מקום הוסיף לבאר **ויפה** כדי שלא יטעו שהטוב הוא מחמת תכליתו.

הדבר הזה - מכוון לכל פרשיות קריאת שמע, הכוללת קבלת עול מלכות שמים, קבלת המצוות, בריתו של ה' עם עמו, הבטחותיו בשכר ועונש ושאר הענינים הנזכרים בה. כל תארי השבח ראויים **לדבר הזה**, כי אין אמת ונכון וישר ואהוב ונחמד ונורא ומתוקן וטוב [עם זוגי פירושיהם] בעולם אלא הקדוש ברוך הוא ותורתו.

עלינו לעולם ועד - קאי על כולם דהיינו **אמת ויציב עלינו, ונכון וקיים עלינו**, כלומר אנחנו מקבלים את הדבר הזה לאמת ויציב, והקבלה היא לעולם ועד. הנה ענין הקבלה הוא כן: כחות השכל נמשכים אחרי כחות הרצון, וכאשר האיש הישר מכיר טובות המטיב אזי מתעורר בו רגש הנאמנות אל המטיב. והמסתכל בחסדי ה' בבריאה [יוצר אור] וביחוד לעמו הנבחר [אהבה רבה], מתעורר בו כח הרצון להיות נאמן לה' ולתורתו, ומקבל עליו **לעולם ועד** ליחס כל תארי המעלה לתורת ה'. וכאשר יקבל קבלה זו, אזי נפתחות עיניו והוא רואה הדר ה' והדר תורתו.

לבד מהלך זה של הליכת כחות השכל אחר כחות הרצון, יש עוד ענין חשוב מאד של הבא לטהר מסייעים לו (שבת קד, א), ההתחלה צריכה לבוא מהאדם שרוצה להיות נאמן לה', וזוכה בשכרו למתנה של הכרה ואמונה חזקה.

אמת אלקי עולם מלכנו - אחרי הקבלה הכוללת [**הדבר הזה**] הריהו בא לקבל עול מלכות שמים ואחר כך עול תורה בקבלה מיוחדת. אנו מקבלים עלינו מלכות שמים, מתוך הכרת חסדי הבורא ונפלאות חכמתו הנראית בבריאה [שעליה ברכנו בברכת יוצר אור] שמהן נכיר שהוא **אלקי עולם**. ובמיוחד, עלינו לקבל כי אלקי עולם הוא מלכנו, כי גבר **עלינו** חסדו (תהילים קיז, ב), ולכן אנו ממשיכים לקבל עולו ממה שהכרנו באהבה רבה.

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה

אם חיי התורה והמצוות הם דבר מהנה ומענג כל כך, מדוע שומרי התורה הגם מעטים כל כך?

תשובה

אשאל אותך שאלה מקבילה: יודע אתה, שלחיות חיים בריאים זה דבר מהנה, וזהו דבר אפשרי ובר השגה לכל אחד. אם כן, מדוע אנשים מועטים כל כך מנצלים את ההזדמנות הזו? האמן לי, אם היית עושה הליכה מהירה במשך ארבעים וחמש דקות כל יום, אוכל את ארוחותיך בזמן, והולך לישון בזמן, היית הופך לאדם בריא ומאושר. כמו כן, צריך לשתות כוס מים כל יום לפני התפילה, ולהתרחק מסוכר ומיני מתיקה, ולא לאכול אכילת יתר!

אפשר לחיות חיים מאושרים, אז מדוע ישנם כל כך הרבה משוגעים? רואים אותם יוצאים מהמאפיות והמגדניות, מחזיקים בידיהם שקיות נייר מלאים עוגות ובורקסים. זה רעל!

מדוע כולם משוגעים? ההוכחות לכך שהם משוגעים נמצאות בכל פינה - בכל מקום יש חנויות למכר אלכוהול. חנות כזו היא עדות חיה לכך שיש אנשים משוגעים. מי זקוק לאלכוהול?

התשובה לכך היא, שהעולם משליך לפח האשפה את כל ההזדמנויות הניתנות לו לחיות חיים מאושרים. הרי אם הם היו מנפצים את הטלוויזיות שלהם ויוצאים לטיול רגלי מסביב לשכונה, אין ספק שהיו להם חיים טובים יותר. עיניהם היו נוצצות, לחייהם היו מתמלאות סומק, הם היו הולכים לישון מוקדם וקמים מוקדם, וחיים חיים של שמחה.

השמחה נמצאת בכל פינה! העולם מלא בדברים משמחים, ורובה של האנושות לא התחילה אפילו לגעת בהם! אפשר להנות מהכל: ממזג האוויר, ממשב רוח רענן, מההגשם שמצליף בפנים. להנות מאור השמש - איזו הנאה!

עונות השנה מלאות בעונג - מי שילמד "לטעום" כל עונה, יגלה שלכל עונה ישנה ניחוח מיוחד משלה. הוא ימתין לחורף הקסום, לאיכות המענגת של הקיץ, לאביב, לסתיו. לכל חודש מחדשי השנה מגיע שיר משלו! צריכים ללמוד כיצד להנות מהחיים - וזו חכמה גדולה!

ישנם אנשים יראי שמים חסרי דעת, הטוענים: "חס ושלום - איננו רוצים להנות מהחיים!" הטיפשים הללו מחמיצים את הנאות החיים. אי אפשר לתאר כמה הנאה יש בעולם! היודע אתה כמה תענוג יש בכך שיש לך שתי ידיים, שתי רגליים, שתי עיניים, ושתי כליות?! אם אינך מאמין לי - תשאל אדם שיושב בכסא גלגלים, כרות רגליים. תאר לעצמך שהוא היה יכול לקנות לעצמו רגל אחת. רגל אחת! כך הוא היה יכול להסתובב עם קביים! הוא היה מיליונר! ולך יש שתי רגליים! אתה מיליארדר! יש כל כך הרבה שמחה - אפשר להשתגע מרוב שמחה!

המשך בעמוד י'

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 076-599-4020